

Ve své disertační práci se doktorand věnoval vysoce aktuálnímu a náročnému problému, který v rámci mezinárodní a evropské ochrany lidských práv získává stále větší význam. Autor práce sám v úvodu zmiňuje např. nedávné diskuse o preambuli tzv. ústavní smlouvy EU či o karikaturách proroka Mohameda v některých evropských novinách.

Doktorand vycházel z rozsáhlého výběru vědecké literatury zejména v češtině a angličtině a z malé části v němčině, francouzštině a polštině. Dále používal řadu relevantních primárních pramenů jako např. mezinárodní smlouvy a judikaturu mezinárodních soudních orgánů. Práce autora s poznámkovým aparátem je na vysoké úrovni. Studie je také napsána odborným jazykem. Formální požadavky kladené na tento druh vědecké práce jsou jednoznačně splněny.

Kromě úvodu a závěru je práce členěna do tří hlavních kapitol. Struktura je vyvážená vzhledem ke složitosti dané problematiky a také dostatečně přehledná pro čtenáře. Lze pouze poukázat na to, že některé podkapitoly bohužel nejsou očíslovány (viz např. str. 11, 13, 18, 19, atd.), čímž se celková přehlednost do určité míry snižuje.

V úvodu práce autor vysvětlil, že svojí studií hodlá přispět k právní stránce diskurzu o náboženské svobodě v Evropě. Za cíl si konkrétně kladl podat nástin historického vývoje náboženské svobody v universálním a regionálním kontextu. Po rozboru různých pramenů náboženské svobody zejména v Evropě chtěl dále vymezit náboženskou svobodu vůči jiným lidským právům. Domnívám se, že rámec studie byl zvolen vhodným způsobem

V první kapitole se doktorand podrobněji zabýval pojmem náboženské svobody a představil v této souvislosti různé modely vztahů mezi státem a církví. Poznatky získané porovnáním dvou teoretických přístupů shrnul do přehledného grafického modelu na straně 22. Do první kapitoly autor dále zařadil stručný nástin historického vývoje a universální právní, popř. také politický rámec náboženské svobody. Vyjmenoval relevantní dokumenty (právní a politické), které po druhé světové válce vznikly zejména na úrovni OSN, ale také Mezinárodní organizace práce a UNESCO. K problematice výkladu čl. 18 Mezinárodního paktu a občanských a politických právech z roku 1966 uvedl autor příklady z kasuistiky Mezinárodního výboru pro lidská práva (VLP). Určitou slabinu lze na jedné straně spatřit v tom, že autor kvazijudikáty VLP pouze stručně představuje, aniž by se pokusil o hlubší reflexi či zhodnocení daných rozhodnutí. Na druhé straně je třeba uznat, že universální

ochrana náboženské svobody není hlavním předmětem práce. Dále je třeba uznat, že doktorand neopomenul ani mimoevropské regionální úpravy a zvláštní úpravu konkordátů.

V klíčové a nejrozsáhlejší druhé kapitole se autor zabýval problematikou náboženské svobody v Evropě. V dané souvislosti používá výraz „evropské mezinárodní právo“, který jistě není na tomto místě nejšťastnější. Autor by mohl určité terminologické nejasnosti stručně vysvětlit během obhajoby, a to zejména vzhledem k tomu, že sám na str. 144 označil „evropské právo“ (ve smyslu právo ES a EU) za právo „odlišné jak od práva mezinárodního (...), tak i od práva vnitrostátního“. Jak lze tedy spojit evropské a mezinárodní právo do jednotného pojmu?

Důkladné a kompetentní pojednání o vymezení náboženské svobody podle čl. 9 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (EÚLP) považuji za velmi cenný příspěvek do české odborné literatury na toto téma. Autor se podrobně zabýval otázkami týkajícími se práva změnit náboženství, svobody projevu náboženství, bohoslužeb a jiných kultových úkonů či vyučování náboženství. Z metodologického hlediska autor na tomto místě čerpal své poznatky především z judikatury Evropského soudu pro lidská práva (ESLP). Jedná se o postup, který se osvědčil jako zcela běžný také v příslušné zahraniční literatuře. Současný význam ochrany podle EÚLP je bez pochyby do velké míry ovlivňován výkladem ze strany ESLP, a to přesto, že rozsudky ESLP nemají právní sílu precedentů v pravém slova smyslu. Obecně lze v této souvislosti pouze vytknout, že autor nabízí málo kritické reflexe velmi stručně uvedené judikatury a místy omezuje svoji studii na pouhý popis. Jen výjimečně se autor – a to velmi kvalifikovaným způsobem – pouští do složitější diskuse o roli judikatury ESLP, jako např. v kontextu posudku Evropské komise pro lidská práva ve věci *Arrowsmith* z roku 1978 (viz str. 81-85).

Standardně se doktorand vyrovnal s problematikou omezení práva podle čl. 9 EÚLP (kapitola 2.5) a role rodičů při zajišťování výuky náboženství (kapitola 2.6). Dále upozornil na to, že ESLP velmi přísně posuzuje kritéria případné diskriminace jednotlivců v souvislosti s jejich náboženským přesvědčením.

V kapitole 2.8 o vymezení náboženské svobody ve smyslu čl. 9 EÚLP vůči jiným právům a svobodám zaručeným EÚLP zaujímá významné místo pojednání o vztahu čl. 9 a 10 EÚLP. Autor sám konstatuje (str. 125), že „problematika střetu svobody projevu a náboženské svobody (...) patří k nejpalčivějším problémům týkajícím se lidských práv v Evropě“. Jeho analýzu lze i na tomto místě označit za důkladnou. Je ovšem škoda, že ani v této citlivé souvislosti se neoprostil od pouhé reprodukce judikatury ESLP a příslušné odborné literatury.

Mohl se sám pokusit např. o zhodnocení konfliktu kolem zveřejnění karikatur proroka Mohameda v některých evropských novinách. V rámci obhajoby by doktorand měl tento případ zhodnotit nejen ve světle střetu čl. 9 a 10 EÚLP, ale také s ohledem na případné pozitivní povinnosti států podle Úmluvy OSN o odstranění všech forem rasové diskriminace.

Třetí část práce je věnována úpravě náboženské svobody v rámci Evropské unie. Doktorand poněkud opomenul význam judikatury Evropského soudního dvora v situaci, kdy – jak sám konstatuje na str. 148 – „ochrana náboženské svobody není v zakládacích smlouvách výslovně uvedena“. Není tedy dosti jasně vysvětleno, proč je náboženská svoboda tak jednoznačně považována za obecnou právní zásadu ve smyslu čl. 6 Smlouvy o EU.

V závěru autor shrnul své poznatky a dospěl ke konstatování, že náboženská svoboda má dopad do rozmanitých oblastí, jemuž by měla být věnována náležitá pozornost. S tímto tvrzením nelze než souhlasit.

Závěr:

Doktorand předložil velmi kvalitní a zajímavou studii, která je nesporně obohacením české odborné literatury na otázku náboženské svobody. Jeho důkladná a poctivá analýza nabízí čtenáři nejen pohled na relevantní mezinárodní smlouvy a do judikatury, ale také úvod do historických a filozofických souvislostí dané problematiky. Práce předložená JUDr. Danielem Spratkem jak po formální, tak i po obsahové stránce jednoznačně splňuje kritéria kladená na tento druh vědecké práce.

V rámci obhajoby by se měl doktorand vyjádřit k námitkám obsaženým v posudku. Námitky nesnižují kvalitu práce, ale mají být chápány jako podněty k další diskusi či určité úpravě před publikací. Během obhajoby by se měl doktorand dále zabývat významem náboženské svobody v rámci evropské či mezinárodní ochrany menšin, a to nejen z hlediska tradičních „národnostních“, ale také tzv. „nových“ menšin vzniklých v důsledku nedávné migrace do evropských států.

V Praze, dne 11.11.2007

Doc. Harald Christian Scheu